

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 60.

Tisdagen den 18 maj.

Kl. 2,30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande maj.

§ 2.

Herr vice talmannen lämnade nu på begäran ordet till

*Svar å
interpellation.*

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Palmstierna, som anförde: Herr talman! Med anledning av herr Sommelius med kammarens medgivande till mig framställda frågor i den s. k. Franchi-affären anhåller jag att få anföra följande.

Såsom torde vara känt, hade under år 1918 i Estland med vederbörande estniska myndigheters medgivande bildats en huvudsakligen av svenskar bestående frivillig kår, vilken till en början stod under befäl av översten A. Mothander. Guiseppe Franchi, som var svensk undersåte, anmälde sig å kårens expedition i Stockholm såsom frivillig och erhöll såsom sådan fri resa till Estland samt penningar till underhåll under resan, ävensom en del persedlar. Någon av de första dagarna i mars 1919 ankom Franchi jämte andra frivilliga till Reval, där den svenska kårens expedition var förlagd. Franchi jämte flera av de andra frivilliga avveko emellertid snart, och lät F. värva sig till en annan truppavdelning, den s. k. baltiska bataljonen. Franchi begav sig sedermera till Narva, varest den svenska kåren hade sitt huvudkvarter. Av samtliga i saken avgivna berättelser framgår, att Franchi bland den svenska kårens medlemmar drivit agitation i syfte att förmå dem att lämna kåren och övergå till den baltiska bataljonen. I anledning härav, hade F. den 8 mars 1919 på order av kårens befälhavare i Narva, kapten G. Malmberg, anhållits men åter frigivits mot avgivande av hedersord att omedelbart lämna Narva och icke vidare agitera bland manskapet. Det uppgives emellertid att F. trots detta fortsatt sin agitation varför F. åter anhölls den 9 mars och ställdes inför ståndrätt, sammankallad på order av kapten Malmberg. Med-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

lemmarna i denna ståndrätt utgjordes av åtta svenskar och två finnar. Enligt det vid ståndrätten förda protokollet förklarade F., att han icke ansåg sig vara bunden i svenska kåren, ehuru han anmält sig såsom frivillig, men medgav F. att han lämnat kåren utan att hava gjort någon anmälan om sin avgång ur densamma. F. har vidare enligt protokollet vid förhöret uppgivit, att han fått höra, att svenska kåren skulle upplösas och att han utan att göra närmare förfrågningar härom den 8 mars besökt manskapets förläggningsplats och försökt övertala soldaterna att övergå till ett under uppsättning varande svenskt batteri vid baltiska bataljonen, där större ekonomiska fördelar skulle beredas dem. Enligt protokollet har F. därjämte tillfrågats huruvida han uppmanat soldaterna att, om de icke voro i tillfälle lämna kåren med chefskapets samtycke, taga vapen och ammunition med sig och slå sig igenom med våld. F. hade till en början bestritt detta men sedan en del vittnen hörts hade F. förklarat sig icke vilja förneka vad som sålunda lades honom till last men såsom för svar framhållit att han handlat av okunnighet och ej i brottsligt syfte.

Ståndrätten dömde F. till döden genom arkebusering och grundade sin dom på följande tre punkter:

1) att F. olovligen och med avsikt att undandraga sig tjänstgöringen i kåren avvikit från kårens förläggningsort utan att hava gjort någon som helst anmälan om sin avsikt att avgå ur kåren.

2) att F. i svenska kårens kasärn i Narva sökt värva manskap till annan truppavdelning i Estland; samt

3) att F. vid sina värvningsförsök uppmanat manskapet att brottsligen desertera och det vid en tidpunkt, då hela förläggningen enligt order låg i full stridsberedskap, varvid F. uppmanat soldaterna att medtaga vapen och ammunition och att, för den händelse befälet skulle försöka hindra dem att fritt avmarschera, slå sig igenom med våld.

Ståndrätten meddelade sin dom den 9 mars 1919. Domen verkställdes påföljande morgon, sedan fyra svenska medlemmar i kåren enligt uppgift frivilligt anmält sig att utföra arkebuseringen.

Så snart de svenska myndigheterna erhållit kännedom om Franchis avrättning, vidtogs omedelbart undersökning i saken och beordrades konsulatet i Reval att hos estniska krigsministeriet begära officiell redogörelse över vad som förekommit.

Den svenska kårens därvarande befälhavare översten A. Mothander, som först efter Franchis död erhållit kännedom om att ståndrätten sammanträtt, vände sig jämväl till vederbörande myndigheter och yrkade, under framhållande av att ståndrättens förfarande varit olagligt, att dess ledamöter och de, som verkställt domen, skulle befordras till laga ansvar.

Överbefälhavaren över de estniska trupperna generalmajor Laidoner beordrade i anledning av de sålunda gjorda framställningarna krigsprokurören att verkställa undersökning i saken. I en den 29 mars 1919 utfärdad dagorder till trupperna förklarade emellertid Laidoner att undersökningen givit till resultat att ståndrätten handlat lagligt och att de beskyllningar som fram-

stälts mot svenska kårens officerare vore grundlösa. Det heter i den nämnda dagorden:

Krigsprokurörens undersökning lade i dagen, att Franchi frivilligt inträtt i svenska kåren och därefter deserterat samt inträtt i baltiska bataljonen och med intyg därifrån infunnit sig i svenska kårens förläggning och uppfordrat manskapet att lämna kåren och därest de av officerarna skulle förhindras uppmanat dem att med vapen i hand slå sig igenom. Emedan detta tilldrog sig i fiendens omedelbara närhet, voro skyndsamma åtgärder för ordningens upprätthållande av nöden. Därför sammankallade kårens interimistiske befälhavare major Malmberg ståndrätt. Denna ståndrätt fann genom vittnens utsago Franchis skuld bevisad och dömde honom enligt lag till döden genom arkebusering, vilken dom verkställdes. Enligt krigsprokurörens utsago har rätten varit fullkomligt laglig och handlat i fullkomligt enlighet med lagen.

Efter uppdrag av den estniska regeringen avgav Estlands chargé d'affaires i Stockholm A. Posti den 11 april 1919 en redogörelse i saken till dåvarande utrikesministern. Denna redogörelse, vari jämval krigsprokurörens rapport åberopas, var i huvudsak av samma innehåll som generalmajor Laidoners nyssnämnda dagorder. Efter en redogörelse för vad som förekommit anför Posti, att Franchi i enlighet med krigslagarna blivit dömd till döden.

Frågan om åtal vid svensk domstol mot dem, som voro ansvariga för Franchis död, kom under Kungl. Maj:ts prövning närmast med föranledande av en framställning från fältpastorn Axel W. Lord vilken anhöll att Kungl. Maj:t måtte besluta, om åtal skulle anställas mot ledamöterna i ståndrätten. På föredragning av chefen för justitiedepartementet och sedan justitiekanslern avgivit infortrat utlåtande beslöt Kungl. Maj:t den 19 december 1919 att överlämna handlingarna till justitiekanslern för den åtgärd, denne kunde finna lagligen påkallad och förklarade Kungl. Ma:t tillika att i den mån Kungl. Maj:ts medgivande därtill kunde vara erforderligt, åtal här i riket finge anställas mot dem, som deltagit i ståndrätten eller utfört dess dom, för vad de i sådant avseende låtit komma sig till last. Justitiekanslern, åt vilken Kungl. Maj:t alltså överlätit avgörandet huruvida åtal skulle anställas, fann det för frågans bedömande erforderligt att erhålla upplysning huruvida Estland vid tiden för ståndrättens fungerande hade en sådan internationell ställning att det överhuvud kunde anses för en stat med egen domsrätt samt huruvida det förut nämnda av Estlands chargé d'affaires i Stockholm den 11 april 1919 lämnade meddelandet kunde enligt diplomatisk coutume anses såsom ett estländska regeringens auktoritativa tillkännagivande att ståndrätten, abstracte taget, haft kompetens att fälla dom.

I ett angående berörda frågor till justitiekanslern den 27 jan. 1920 avgivet yttrande anförde dåvarande ministern för utrikes ärendena ifråga om Estlands statsrättsliga ställning, att Estland vid tidpunkten för ståndrättens fungerande hade en sådan internationell ställning, att det kunde anses för en stat med egen domsrätt. Beträffande det av Estlands chargé d'affaires lämnade meddelandet, ansåg

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ministern, att det måste anses såsom den estländska regeringens auktoritativa tillkännagivande att ståndrätten, abstracte taget, haft kompetens att fälla dom.

Med anledning av detta uttalande ansåg justitiekanslern det vara uteslutet att här i riket anställa åtal mot dem, som deltagit i ståndrätten eller utfört dom.

Efter denna redogörelse för vad i saken framkommit, kan svaret å de av interpellanten framställda frågor bliva kortfattat. Den första frågan avser, huruvida jag anser, att den mellan justitiekanslern och utrikesdepartementet förda brevväxlingen lett till det resultat, att åtal mot deltagarna i dråpet å Franchi enligt svensk uppfattning icke kan anställas på den grund att de kunnat anses anställda i estnisk krigstjänst och sålunda uppträtt såsom utländska domare. Denna fråga besvarar jag med det uttalandet, att jag delar den av min företrädare i ämbetet uttalade uppfattningen om den estniska statens ställning och om karaktären av det av Estlands härvarande chargé d'affaires lämnade meddelandet.

Vilka slutsatser, som härav kunnat dragas beträffande frågan om åtals anställande, tillkommer det icke mig att bedöma. Jag endast vill upppepa att landets högsta åklagarmyndighet, justitiekanslersämbetet, åt vilken uppdragits att vidtaga den åtgärd, som funnes lagligen påkallad, förklara det vara uteslutet att här i riket anställa åtal mot dem, som deltagit i ståndrätten eller utfört dess dom.

På grund av vad jag nu anfört erfordras intet särskilt svar på den andra av interpellantens frågor.

Jag kan emellertid icke underlåta att vid detta tillfälle uttala mitt livliga beklagande av det skedda. En ståndrätt måste visserligen på grund av förhållandenas egen natur i fråga om den processuella behandlingen förfara i viss mån summariskt, men det är uppenbart, att åtskilliga av de garantier, som pläga uppställas till förekommande av missbruk av ståndrätts befogenhet icke blivit iakttagna i detta fall. I våra krigsartiklar föreskrives sålunda bland annat, att ståndrätten skall sammanträda och rösta inför samlad trupp, att den tilltalade skall till hjälp vid försvaret hava ett rättegångsbiträde, allt föreskrifter, som icke synes hava blivit tillämpade av den ståndrätt, som dömde Franchi till döden.

Vidare yttrade

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller att till hans excellens herr utrikesministern få framföra mitt vördsamma tack för hans vänliga tillmötesgående att besvara min interpellation, även om svaret utfallit annorlunda, än jag tänkt mig. Jag har i varje fall velat åstadkomma en utredning i ärendet, men det välvilliga svaret har tyvärr icke utfallit så, som man enligt min mening rättvisligen borde hava väntat.

Jag har förgäves på annat håll sökt erhålla nödiga upplysningar i detta ärende för att komplettera innehållet i den interpellation, som jag avgav i frågan. Denna interpellation har jag avgivit därför,

att jag icke anser, att svenska staten bör lämna någon av sina medborgare utan skydd för sitt liv, på vilken plats han än befinner sig åtminstone i Europa. Nu kan jag icke finna annat, än att i detta avseende är stadgandet i 1 kap. 1 § strafflagen, som jag i min interpellation angivit, alldeles klart och tydligt, där det står: »Inländsk man vare efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å svenskt fartyg eller emot svensk man utom riket.» De förhandlingar, som, enligt vad hans excellens herr utrikesministern antytt, förts med justitiekanslern, kunna ju i viss mån inverka på frågan om befogenheten att här i landet anställa åtal. Men ehuru jag naturligtvis icke vill tillmäta min juridiska sakkunskap något större värde, tycker jag i alla fall, att citerade paragraf strafflagen icke är så synnerligen svårtydd.

Jag har, som nämnt, försökt skaffa upplysningar i ärendet och har åtskilliga gånger telefonerat till kriminalkommisarien på Kungsholmen för att få närmare besked om vad som kunde angå Franchi-affären. Då jag icke lyckades träffa honom, telegraferade jag och anhöll om ett telefonsamtal en viss dag och timme. Jag fick då det svaret, att han icke vågade uttala sig i telefon, men hemställde, att jag skulle infinna mig till ett sammanträffande med honom. En halv timme därefter telefonerade han emellertid och sade, att denna fråga var av så ömtålig beskaffenhet, att han icke ville förhandla med mig om densamma, utan hänvisade mig till polisintendenten på Kungsholmen, ty denne kände till saken bättre än kommissarien. Jag infann mig på utsatt tid hos polisintendenten, men denne behagade icke vara hemma och hade således icke hållit det löfte han givit om ett sammanträffande, vilket förhållande jag anser vittna om en ovanlig brist på intresse för en så vidlyftig kriminell affär som denna. På polisintendentens byrå talade jag i saken med en ung man, som förklarade, att man icke egentligen visste något om hela denna historia. Detta vittnar om ett svagt intresse i en fråga, som väckt så stor uppmärksamhet och som gällde en svensk medborgares liv och så många andra svenska medborgares uppförande i främmande land. Det förvånar mig, att man i poliskontoret i Stockholm icke haft reda på vad som i detta ärende passerat i ett av våra närmaste grannland österut.

Vad angår frågan om huruvida Estland kan anses ha varit en självständig stat vid denna tid, ber jag att få fästa uppmärksamheten på att då dessa händelser inträffade, befann sig Estland i oordnade statliga förhållanden och kunde knappast sägas vara en stat med ordnad självstyrelse. Helt säkert kunde Estland ännu mindre ur intensionell synpunkt betraktas som en stat. Såvitt jag vet, hade icke Sverige erkänt Estland som självständig stat och icke heller något annat europeiskt land; endast Frankrike hade avgivit ett villkorligt uttalande i fråga om Estlands erkännande.

Det är allt vad jag lyckats inhämta rörande Estland. Men detta har, synes det mig, fullt bekräftats av en skrivelse, som jag erhållit av dåvarande översten Mothander i den svenska kåren. Det synes emellertid icke, som om denna kår varit engagerad av estländska staten vid detta tillfälle. Överste Mothander skriver:

Svar å
interpellation.
(Forts.)

»Franchi var engagerad vid svenska hären, då han på kårens bekostnad erhållit resa till Estland, underhåll, delvis klädespersedlar och kontanta penningar, men då Franchi gjorde anspråk på befälsställning och man vid en så liten kår ej kan tillmötesgå allas önskningsar, blev han efter en del kontroverser med mig skild från kåren, varpå från kårens sida intet hinder mötte att taga anställning vid annat truppförband. Vid tiden för Franchis död befann sig kåren i myteri, som varade under fem dagar. Under denna tid anhöll myteriets ledare om understöd hos amiral Koltsjaks finansombud, herr Alexander Blumenthal i Reval. På grund härav torde kunna ifrågasättas, huruvida de mytererande officerarna i hamn handlade som estniska officerare. Enligt både svensk och rysk krigslag saknade kårens hamnavdelning all formell rätt att tillsätta ståndrätt. Dessutom saknade den anlitate finska auditören Fehrling, som av mig på försök antagits som menig man, medborgerligt förtroende efter att hava undergått urbota straff för tjänstefel som finsk stats-tjänsteman.» — Det var visst denne, som var sekreterare vid förhandlingarna, då Franchi dömdes. — »I staden Narva befann sig direkt överordnad militärperson, överste Ruh, samt två mil därifrån kommenderande generalen. Intet hinder förefanns därför att vända sig till dessa två i saken behöriga personer. Omedelbart efter erhållet meddelande om Franchis död avskedade jag samtliga i saken inblandade, av vilka sedan ingen tillhört kåren. De flesta övergingo därefter i rysk tjänst. Jag anhöll hos estniska regeringen, att saken omedelbart skulle avgöras av krigsrätt och de inblandade häktas, vilket emellertid nekades. Den estniska regeringen bibragtes senare den uppfattningen, att Franchi var inblandad i någon politisk komplott mot densamma, varför regeringen utan att ingå på prövning av ståndrättens befogenhet godkänt dödsdomens verkställande. Jag hänvisar i övrigt till min artikel i Stockholms Dagblad den 15 april 1919. Senare har kommit till min kännedom, att de mytererande officerarna i ståndrätten, som samtliga voro relativt unga och oerfarna, låtit sig omedvetet påverkas i sitt handlingssätt av personer, som hade intresse av svenska kårens upplösning. Sist ber jag få betona, att den i Stockholm uppträdande s. k. fältpastor Lord av mig endast på försök antagits såsom menig skrivare. Lord har givit sig sken av att vara angivare av Franchis avlivare.»

Det är vad överste Mothander skriver i detta ärende, och det har ytterligare stärkt min uppfattning, att dessa herrar, som därute grasserat — jag tillåter mig använda detta uttryck — på gatorna i de estländska städerna — grassera är ett mycket lindrigt ord för det uppförande, som de visat — fortfarande stå under svensk lag. Jag nödgas respektera det uttalande, som gjorts av justitiekanslern, och jag ser ingen möjlighet att komma ifrån detsamma, men i varje fall hade jag önskat, att undersökning skulle hava verkställts, och att deltagarna skulle hava ställts inför domstol i Sverige.

Jag har framställt denna interpellation på den grund, att jag anser, att Sverige bör skyddas för sådana eventualiteter, att en del äventyrare från vårt land, genom sitt uppförande skada vårt lands

goda namn och rykte, och vidare har jag velat åstadkomma en undersökning för att både de, som deltagit i Franchis dödsdom och exekution skulle erhålla rättmätigt straff och de, som blivit oskyldigt inblandade i saken, skulle kunna frikännas. Men framför allt är det av vikt, att vårt land, som nu åtrår livliga och täta förbindelser, grundade på ömsesidigt förtroende, med främmande länder, skyddas för dylika äventyrare i främmande land.

Jag förnyar mitt tack till hans excellens herr utrikesministern för de upplysningar som lämnats. Jag är också glad, att jag i detta fall skyddat mitt samvete och gjort vad jag kunnat för att få rättvisa till stånd i denna mycket ruskiga affär.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

§ 3.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Eriksson, som härefter erhöll ordet, anförde: I en den 13 sistlidna mars avlämnad interpellation har ledamoten av denna kammare herr Jeppsson till mig såsom chef för sjöförvarsdepartementet riktat två frågor av följande innehåll, nämligen:

*Svar å
interpellation.*

dels om jag ämnade till årets riksdag framlägga proposition avseende pension till änkan och barnen efter den under den 3 sistlidne mars vid kollision mellan en undervattensbåt och en fiskarbåt omkomne fiskaren Karl Månsson från Hasselö utanför Karlskrona,

dels om jag ämnade vidtaga några åtgärder för att söka förebygga såväl dylika olyckor, som ock förstörelse av fiskredskap.

Vid besvarande av de framställda frågorna torde jag till en början lämpligen få lämna en kort redogörelse för förloppet vid den äsyftade olyckshändelsen. En av de till Karlskrona station förlagda undervattensbåtarna skulle den 3 mars verkställa övningskjutningar med torped mot kanonbåten Skuld som målfartyg, för att giva en som elev för utbildning till undervattensbåttjänst kommenderad officer tillfälle att föra båten och därvid skjuta föreskrivna torpedskott. Som väderleken ej medgav övning till sjöss, valdes i stället östra delen av fjärden innanför Kungsholmens fort, där trafiken av fiskebåtar i allmänhet är ringa. Sedan undervattensbåten på vederbörligt avstånd intagit utgångsläge i förhållande till målfartyget, gick den ned under vattenytan. Farvattnet var då fritt, men något senare upptäcktes från målfartyget en mindre fiskebåt, som dock föreföll stäva en kurs, som bar klart för undervattensbåten. Tidvis syntes undervattensbåtens periskop ovan vattenytan, men tidvis var båten helt och hållet under ytan, varvid dess läge ej kunde säkert bedömas från målfartyget. Plötsligt dök undervattensbåten upp alldeles intill sidan av fiskebåten, och en olyckshändelse under säregna omständigheter inträffade; det vill synas som om undervattensbåtens periskop fångat fiskebåtens skot, krängt båten, som kantrade och sjönk, därvid den enda ombordvarande, nyssnämnda fiskaren Månsson kom under vattenytan.

Från målfartyget iakttogs, hurusom båten segel med ens liksom föll ihop samtidigt som undervattensbåtens periskop stucko upp

Svar å
interpellation.
(Fort.)

över vattenytan. Som det var tydligt, att en olycka inträffat, styrde såväl målfartyget som en annan i närheten befintlig undervattensbåt genast till olycksplatsen. Livbåtar utsattes och efter omkring nio minuters förlopp från det olyckan skett, anträffades den förolyckade fiskaren, som åter kommit upp till ytan. De mest energiska återupplivningsförsök vidtogos, men ledde icke till återupplivande.

Sedan anmälan om och rapporter över händelsen ingivits till högste befälhavaren över kustflottan, överlämnades dessa till krigsrätts handläggning. Den vid krigsrätten vunna utredningen gav vid handen att olyckshändelse förelegat i avseende å förevarande kollision, varför åklagaren den 6 mars förklarade sig icke föra någon vidare talan i målet.

Jag anhåller att härefter få göra några allmänna uttalanden beträffande övningar av ifrågavarande slag. Det torde ligga i öppen dag att övningar med undervattensbåtar i nedsänkt läge medföra vissa risker. Synfältet i periskopet är mycket begränsat till följd av dess ringa höjd över vattenytan, och då båten sänkes med periskopen under ytan, blir den helt och hållet blind. Som djupstyrningen icke är så lätt utförd, kan det inträffa, särskilt för mindre erfarna förare av undervattensbåt, att båten oavsiktligt kommer ner under ytan och blir blind. Dess läge kan då icke heller följas från målfartyget. Under sådana förhållanden förefinnes alltid en viss fara för att undervattensbåten, då den uppgår från sitt nedsänkta läge, kan kollidera med annat fartyg, som under tiden kommit i dess väg. I de flesta fall förefinnes naturligtvis den största faran för undervattensbåten själv.

För att nu undvika olyckshändelser av här förevarande slag väljas för flottans övningar såvitt möjligt ofrafikerade eller ringa trafikerade farvatten. Bestämmelser finnas om särskild signal från målfartyget, vilken nedhalas om en övning av en eller annan anledning måste avbrytas. Med hänsyn till de svårigheter, som otvivelaktigt förefinns vid utförande av undervattensövningar, kan det betraktas som ett gott bevis på vaksamhet och försiktighet hos flottans personal att den nu påtalade, beklagliga händelsen är den *första* i vårt land, vilken under den tid av bortåt 15 år, som undervattensbåtar hos oss varit i bruk, krävt människoliv. I utlandet däremot hava talrika olyckor inträffat.

Olyckshändelsen den 3 mars har emellertid föranlett, att frågan om ytterligare försiktighetsåtgärder vid undervattensbåtövningar ånyo upptagits till diskussion och har jag i frågan samrått med chefen för marininstaben, högste befälhavaren över kustflottan och inspektören för undervattensbåtvarvet. Det har därvid framkommit, att ledsagan- de övervattensfartyg under vissa förhållanden skulle kunna användas och att dessa då borde föra ett särskilt, för sjöfarande och kustbefolkning allmänt känt tecken, angivande att undervattensbåtar opererade i närheten. Följande bestämmelser härom hava nu utfärdats.

1. Då vid övningar med undervattensbåtar i undervattensläge omständigheterna äro sådana, att det kan anses verksamt bidra till minskande av faran för ombordläggning att låta övervattensfartyg

eller undervattensbåt i övervattensläge — förutom eventuellt målfartyg — uppehålla sig å övningsplatsen för att underrätta passerande fartyg om pågående undervattensövningar ävensom vid behov avvisa dem från området för desamma, skall vederbörande befälhavare tillse att dylikt åtföljande fartyg beordras utföra nämnda uppdrag, för såvitt icke övningarnas karaktär därigenom förryckes eller eljest omständigheterna lägga hinder i vägen därför.

2. I föregående moment nämnt åtföljande fartyg jämte målfartyg för undervattensbåt, skola under pågående undervattensövningar hava hissade dels internationella signalflaggan M å masttoppen, dels de signaltecken ur siffertabellen i internationella signalboken, vilka motsvara det antal undervattensbåtar, som befinna sig i närheten. (Ex. Codestanderten under UC = 2 ub.)

På denna signal förväntas andra i närheten varande fartyg passera akter om det örlogsfartyg, varå ovannämnda signaler blåsa, och undvika att komma närmare än 1 distansminut från detsamma. När av någon anledning detta icke kan ske, förväntas sådana fartyg närma sig örlogsfartyget med låg fart till dess att underrättelse kan givas om det farliga området.

Vad så angår ekonomiskt understöd å den förolyckade fiskarens änka och sju barn, så anser jag mig böra omnämna att officerarna å den avdelning, som hade övningarna i Karlskrona, omedelbart insamlade ett för deras omständigheter icke oväsentligt belopp. Detta belopp kunde ju dock endast bringa hjälp för den närmaste tiden, varför jag uppdrog å marinförvaltningen att snarast utreda och inkomma med förslag i ärendet, vilket sedermera lett till framlämnande av en Kungl. Maj:ts proposition i ärendet.

Jag anser mig härmed hava besvarat interpellantens frågor i vad de åsyftade den timade olyckan vid undervattensbåtövning och dess följder.

Vad så beträffar frågan om fiskredskap, bör det uppmärksammas att skador å desamma ofta uppstå, utan att dessa förorsakats av flottans fartyg. Jag har erfarit fall, då ersättningsanspråk inkommit till flottans myndigheter för skador å fiskredskap inom områden, där flottans fartyg vid givet tillfälle överhuvud taget alls icke befunnit sig och då sålunda skada bevisligen måste uppkommit på annat sätt. Emellertid måste naturligtvis största uppmärksamhet iakttagas från flottans sida, och bestämmelser för flottans fartyg att iakttaga försiktighet för att undvika skadegörelse å fiskredskap och att omedelbart anmäla om någon skada förmärkts, förefinnas allaredan. Sådan skada gottgöres alltid, när det kan visas att flottans fartyg förorsakat densamma, och fiskredskapen icke varit utlagda i allmän farled.

Härpå yttrade

Herr Jeppsson: Herr vice talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet få framföra mitt värdsamma tack för det svar, som herr statsrådet givit på de av mig

Svar å
interpellation.
(Forts.)

framställda spörsmålen. I synnerhet vad den första frågan beträffar, ber jag att få framföra och uttrycka min tacksamhet över de åtgärder, som med berömvärd raskhet vidtagits av herr statsrådet. Jag åsyftar nämligen den proposition om pension åt den förolyckade fiskarens efterlämnade familj, som redan framlagts.

Vad den andra frågan angår, nämligen förebyggande av den skadegörelse å fiskeredskap genom flottans fartyg, som ju ofta sker i Karlskrona skärgård och trakten däromkring, är det helt naturligt, att det stöter på vissa och ganska stora svårigheter att helt kunna förebygga dylik skadegörelse. Det lär nog icke heller kunna gå att helt och hållet förebygga sådana olyckor, för såvitt flottans fartyg öfverhuvud taget skola ha några övningar och särskilt nattövningar. Jag hör dock av interpellationssvaret, att bestämmelser redan äro utfärdade i avsikt att i möjligaste mån förhindra och nedbringa antalet dylika olyckor och förluster för fiskarena. I den mån, som sådana inträffa, böra dessa fiskare i så fall också kunna erhålla ersättning för den skada, som tillfogas dem.

Det var för övrigt icke mer än några veckor, sedan jag i en tidning såg en notis om att en torpedbåtsflottilj, som för tillfället gästade Karlshamn, vid utgången därifrån styrde rakt in i en fiskebåtsflottilj och därvid åstadkom stora och i vissa fall oersättliga skador å fiskeredskap, oersättliga i så måtto nämligen, att det under nu rådande förhållanden är ganska svårt och i varje fall mycket dyrbart att ersätta de garn, som sönderrivs, då tillgången härpå för närvarande är mycket ringa och garnet är svåråtkomligt.

Då herr statsrådet med stor uppmärksamhet tycks följa även dessa förhållanden, vill jag dock hoppas, att förhållandena också på detta område bliva ordnade på det mest tillfredsställande sättet. Då kan man icke mera begära, och jag ber därför att än en gång få tacka för den uppmärksamhet, som herr statsrådet ägnat de spörsmål, som jag framställde. Jag hoppas, att även den sista frågan skall finna en för befolkningen därefter tillfredsställande lösning.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 427, angående beredande av varukredit åt vissa nödlidande länder.

§ 5.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott motionen nr 455, av herr *Lindman m. fl.*; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 456, av herr *Lindman m. fl.*; och

nr 457, av herrar *Johansson* i Olstorp och *Andersson* i Eliantorp.

§ 6.

Statsutskottets nu föredragna utlåtanden nr 4: III samt nr 134—143 bordlades åter.

§ 7.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial, nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande viss del av utskottets betänkande, nr 29, i anledning av väckt motion angående inskränkning av rusdrycksförsäljningsbolagens antal.

§ 8.

Bevillningsutskottets betänkanden nr 33—35, som härefter föredrogs, blevo ånyo bordlagda.

§ 9.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial, nr 36, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande viss del av utskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående provisorisk reglering av tillverkningen av brännvin vid andra brännerier än sådana, där tillverkningen äger rum i sammanhang med prässjästberedning, m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

§ 10.

Härpå föredrogs, men blevo åter lagda på bordet bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 60—63, jordbruksutskottets utlåtanden nr 74—80, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 14 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden nr 14 och 15.

§ 11.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor ävensom en i ämnet väckt motion blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till jordbrukarungdomens förbund.

*Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.*

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen i en den 5 mars 1920 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposi-

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

tion, nr 184, hemställde utskottet att riksdagen måtte såsom statsbidrag till jordbrukarungdomens förbund för främjande av dess verksamhet anvisa å extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 15,000 kronor att utgå under villkor, att förbundet visade sig hava från annat håll för ändamålet under året mottagit understöd å minst lika stort belopp.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Träff, Johansson* i Uppmälby, *Sävström, Ericsson* i Arboga och *Berge*, som yrkat avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade:

Herr *Johansson* i Uppmälby: Herr vice talman, mina herrar! Som herrarna finna, har jag tillsammans med några andra av utskottets ledamöter reserverat mig mot det föreliggande utskottsförslaget. Vi ha nämligen icke ansett, att något skäl föreligger att nu bevilja detta anslag till en enskild förening. Förra riksdagen förelåg en enskild motion om beviljande av ett anslag av 25,000 kronor till jordbrukarungdomens förbund. Utskottet ställde sig då på den principiella ståndpunkten, att det icke kunde anses lämpligt att bevilja enskilda föreningar direkt statsunderstöd. Vidare ansåg utskottet sig icke kunna upptaga frågan till någon grundligare behandling, därför att man icke ägde någon redogörelse över detta förbunds verksamhet.

Förbundet bildades, kan man säga, här i Stockholm under lantbruksveckan år 1918 av personer, som voro intresserade för denna rörelse, och som skaffade namnunderskrifter för tecknande av medlemmar. Enligt min uppfattning har man bildat detta förbund i rak motsats mot vad man annars brukar göra. Då ett behov visar sig ute i landet, brukar det uppstå små föreningar, och då det har blivit så många föreningar, att man anser sig behöva en central organisation, sluta sig dessa föreningar tillsammans. I detta fall har man gått den andra vägen och bildat en central organisation, innan man har haft några lokalavdelningar.

Man hade år 1918 hos Kungl. Maj:t gjort framställning om ett anslag, men Kungl. Maj:t ansåg sig icke kunna framlägga en proposition, utan saken upptogs av en enskild motionär. Jordbruksutskottet avstyrkte, som sagt, ett anslag, och riksdagen följde jordbruksutskottet. I år har emellertid Kungl. Maj:t avgivit en proposition. Utskottet säger självt, att utskottet icke kan »undgå finna, att de betänkligheter, som på sätt ovan nämnts förra året uttalades mot beviljande av statsbidrag till ifrågavarande förening i viss mån fortfarande äga fog. Visserligen föreligger en av Kungl. Maj:t verkställd utredning i ärendet, som ger utskottet möjlighet att taga någon närmare kännedom om förbundet. Å andra sidan torde den ytterligare erfarenhet om dess verksamhet, som kunnat vinnas under den korta tid, som förflutit sedan riksdagen förlidet år behandlade frågan, icke kunna tillmätas allt för stor betydelse för densammans bedömande».

Efter den motiveringen synes det mig, som om utskottet skulle ha kommit till ett avslagsyrkande, men sedan säger utskottet, att det icke vill motsätta sig beviljandet av detta anslag. Jag kan då nämna, att förutom de, som äro reservanter, funnos åtskilliga från andra partier, som röstade för avslag, och det var endast med en rösts majoritet, som det föreliggande betänkandet blev utskottets utlåtande.

Ser man på den utredning, som nu förebragts, finner man, att en av de myndigheter, som yttrat sig, är lantbruksstyrelsen. Denna kan icke tillstyrka ett anslag på 25,000 kronor, utan den har stannat vid att hälften av det belopp, som förbundet i sin utgiftsstat anser sig behöva, 30,700 kronor eller i runt tal 30,000 kronor, skulle vara statsanslag.

Man måste säga sig, då man har denna stat för ögonen, att den förefaller märkvärdig. Jag tror icke, att det finnes någon organisation i detta land, som kan bestå sig med vad man tänker bestå sig inom detta förbund. Det skall nämligen inrättas en särskild centralstyrelse, förlagd till Stockholm. Man skall anställa en fast avlönad sekreterare med en lön av 7,000 kronor. Man skall hyra en expeditionskontor i Stockholm för 1,000 kronor, städning, bränsle och ljus upptas till 400 kronor, möbler till 1,500 kronor — de skola amorteras på fem år — skrivmaterialier, postporton m. m. till 1,000 kronor etc. Vad som skall utgå i form av bidrag till lokalavdelningarna är endast 5,000 kronor av de 30,000.

Det tycks i alla fall ligga så, att man vill skapa någon slags reträttplats åt en person — det är ju en bra inkomst — och för detta skall staten bidraga med hälften. Det är detta, som jag här vill protestera emot och icke kan gå med på. Jag vill dock icke, att detta uppfattas så, som om jag ställde mig avvisande mot tanken att göra det så behagligt som möjligt för landsbygden, utan jag har endast anmärkt på själva tillvägagångssättet. Man förstår, att då det i avdelningen suttit två personer, som tillhöra detta förbunds styrelse, har det kanske också inverkat till att vi, som haft denna uppfattning, stannat i minoritet.

Går man vidare till den andra myndigheten, som har yttrat sig över detta ärende, nämligen socialstyrelsen, säger denna, att det visserligen vore »sant, att allttjämt endast knapphändig erfarenhet föreläge om förbundets verksamhet».

I fortsättningen av departementschefens referat av socialstyrelsens utlåtande heter det: »Å andra sidan torde ej böra förbises, att en organisation, som icke ansåge sig böra uttaxera några som helst penningbidrag från de aktiva medlemmarnas sida» o. s. v. Detta tycker jag, är märkvärdigt. Det är väl ändå icke så dåligt ställt på landsbygden, att icke till och med drängar och jordbrukarnas söner kunna betala inträdesavgifter till förbundet, utan att den bördan skall läggas på staten. Ha de intresse för saken, böra de kunna bidraga med avgifter. Det egentliga skälet för socialstyrelsens tillstyrkande angives med följande ord: »Om förbundets syftemål över huvud taget syntes beaktansvärda, torde mannen å de personer, som tillhörde förbundets ledning, utgöra borgen för att ett eventuellt statsbidrag skulle fin-

*Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)*

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

na bästa möjliga användning inom ramen av förbundets verksamhetsprogram.»

Socialstyrelsen har icke något annat att andraga, än att det är så utmärkta och välförtjänta män, som sitta i styrelsen, och att man därför anser sig böra förorda detta statsbidrag. Läser man igenom departementschefens motivering, finner man, att han är inne på samma tankegång. Det är dåligt med utredningen, men han vill gå med på, att en av orsakerna till avfolkningen av landsbygden är att söka i »tråkigheten på landsbygden». Det skall därför arbetas för nöjen. Jag vill i det sammanhanget säga, att man har gått alltför långt i tallet om tråkigheten på landsbygden. Om man tror, att det är avsaknaden av nöjen, som är grundorsaken till att landsbygdens befolkning minskas, så har man nog misstagit sig betydligt. För övrigt är denna fråga icke från i går, utan den är gammal. Om man tänker till exempel på de stora skaror medborgare och medborgarinnor, som under sista hälften av 1880-talet lämnade landet för att resa till Amerika och för att i Kanadas och Nebraskas urskogar bryta bygd, så icke reste de dit för att få roligt. Jag antar, att de inte alls väntade några nöjen, men de ansågo, att de där hade bättre utkomstmöjligheter för framtiden. Så är det nog också med avfolkningen på landsbygden. Det är klart, att varje människa funderar över, var man skall få den bästa utkomsten, och den, som icke har annat att sälja än sin arbetskraft, söker sig naturligtvis liksom vilken annan som helst, som har en vara att sälja, dit, där han får den bästa betalningen. Och det har varit så, att lönerna inom industrien och i städerna varit större än på landsbygden, och följden har blivit, att man sökt få det bästa ekonomiska utbytet av sin arbetskraft inom industrien och i städerna. Om man därför lägger huvudvikten vid tråkigheten på landsbygden, tror jag, att det innebär ett överskattande av det momentet.

Första kammaren har redan fattat beslut i ärendet, och fattar andra kammaren ett annat beslut, blir det gemensam votering. Vi böra under alla förhållanden vara beredda att taga konsekvenserna av ett bifall till Kungl. Maj:ts framställning, och man må icke tro, att det endast blir den nu ifrågavarande föreningen, som begär statsunderstöd, utan det finnes flera, som anse sig lika berättigade. Min uppfattning är, att man bör understödja olika grenar av folkbildningsrörelsen, och vi ha också hittills gått på den bogen. Kammaren fattade i lördags samma beslut, som första kammaren förut fattat, att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t angående ytterligare åtgärder för folkbildningsverksamheten och åstadkommande av förädlade nöjen. Vi borde vänta och se vad den utredningen kommer att föra med sig.

Om riksdagen beviljar ett anslag till jordbrukarungdomens förbund, kommer en hel massa andra ideella föreningar att kräva det samma. Det är möjligt, att detta förbund blivit missuppfattat ute bland dem, som tillhöra lantarbetarrörelsen. Man har fått för sig med rätt eller orätt, att föreningen tillkommit med stöd av lantmännens arbetsgivareförening, och därför förbereder man redan nu bildandet av en ny sammanslutning, nämligen jordbruksarbetarnas ungdomsförbund. Jag såg i tidningen härom dagen, att det också finns ett bonde-

förbundets ungdomsförbund. Varför skola icke alla dessa föreningar ha samma rätt att få 15,000 kronor vardera? Om herrarna neka de sistnämnda föreningarna anslag, blir sista villan värre än den första, och då är det bättre att neka allihop.

Jag skall icke längre uppehålla debatten. Jag har emellertid icke kunnat bli övertygad om lämpligheten av att bevilja direkta understöd till enskilda föreningar. Den principen har jag hållit på ända sedan jag kom in i riksdagen, och särskilt sedan jag kom in i jordbruksutskottet. Jag ställde mig på samma ståndpunkt, när det var fråga om anslag till Svenska jägareförbundet, och då lyckades jag få kammaren med mig. I dag har jag inte något hopp härom, helst som kammaren är så dåligt besatt. Jag vill i alla fall säga, att jag hävdar och fortfarande hävdar den principen, att konsekvensen av ett bifall till den föreliggande framställningen blir, att liknande krav resas från alla håll, och har man givit anslag till en förening, så är det mycket svårt att motstå en begäran härom från en annan. Särskilt i betraktande därav, att det råder en viss misstro — kanske icke berättigad — bland lantarbetarna mot jordbrukarungdomens förbund, tycker jag, att det är absolut olämpligt att ge förbundet ett statsanslag och därigenom framskapa ett motförbund, som helt säkert kommer att även detta begära statsanslag.

Därför ber jag, herr vice talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr *Ericsson* i Arboga instämde häruti.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Nils son*: Herr vice talman! Jag kan mycket väl förstå de betänkligheter, som dölja sig bakom reservationen. Det framgår ju också av utskottets utlåtande, att utskottet icke varit besjälade av någon överdriven entusiasm, då det tillstyrkt anslaget, och det må ju vara ganska förklarligt, då det gäller anslag för ett ändamål och en verksamhet, om vilka man känner så litet, som här är fallet. Det är ju, som sagt, ganska naturligt, att man då blir betänksam.

Jag vill emellertid för min del säga, att om detta förbund fullföljer sin verksamhet efter de riktlinjer, som uppdragits vid förbundets startande, så kan jag icke finna annat, än att förbundet är förtjänt av statsmakternas stöd. I stort sett går förbundets verksamhet ut på att göra landsbygdens förhållanden mera tilldragande för jordbrukarungdomen, att i sin mån försöka medverka till, att det blir bättre förhållanden på landsbygden, med andra ord att medverka i strävandena mot landsbygdens avfolkning.

Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på att Kungl. Maj:t skall fastställa de villkor och bestämmelser, under vilka anslaget får utgå. Skulle det visa sig, att förbundet komme att bedriva politisk eller annan verksamhet, som uppenbart står i strid med syftet för dess bildande och de riktlinjer, som därvid dragits upp, ligger det i Kungl. Maj:ts hand att vägra förbundet understöd.

Nu har särskilt betonats de betänkliga konsekvenser, som ett

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

beviljande av anslaget skulle föra med sig. Ja, det är ju klart, att det kan bli konsekvenser. Men gäller det anslag för ändamål likartade med detta, så tycker jag, att det icke är så farligt med konsekvenserna. Och i varje fall har ju riksdagen sin fria prövningsrätt obesökuren.

Jag kan därför för min del icke annat än hemställa, att kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Herr A n d e r s o n i Knapasjö: Herr vice talman! Det är nog så, att då det gäller ett nytt område, där man påyrkar, att staten skall ekonomiskt biträda, bör riksdagen, som har ansvaret för huru statens medel användas, gå fram med varsamhet och noga pröva det ändamåls riksintresse, som man avser att främja. Här har Kungl. Maj:t på framställning av styrelsen för jordbrukarungdomens förbund begärt ett anslag som bidrag till förverkligande av dess uppgifter. Vi måste då göra klart för oss, vilken uppgift förbundet har och hur det söker förverkliga sin uppgift.

Jordbrukarungdomens förbund eller, som jag hellre önskade kalla detsamma, landsbygdens ungdomsförbund — ordet landsbygd då taget i bemärkelse av jordbrukarebygd — har som mål att söka bevara jordbrukarungdomen vid jordbruket, landsbygdens ungdom vid landsbygden, eller med andra ord motarbeta flykten från landet, varom här i riksdagen så ofta talats. Jag tror ej, att det behöves spillas många ord i denna församling på vikten härav. De siffror, statistiken har att uppvisa, säga allt för tydligt, att talet om landsbygdens avfolkning icke bara är tomt prat. Och att vår modernäring, jordbruket, under tider, som stunda, mer än någonsin förr är i behov av alla de armar, all den kraft och all den energi, som kan åt jordbruket bevaras, för att kunna härda ut i den allmänna ekonomiska kampen och i högsta möjliga mån kunna frambringa föda åt vårt folk, detta är en sanning, som ingen torde vilja jäva.

På vad sätt söker då jordbrukarungdomens förbund förverkliga sin uppgift att bevara ungdomen åt den fäderneärvda torvan? Jo, förbundet, som har förgreningar över hela landet, söker samla ungdomen till en lokal sammanslutning inom ett samhälle, en socken eller en by. För att så skall kunna ske måste här som vid varje sammanlutning finnas någon på platsen bosatt person, som har nog intresse och förmåga att ställa sig till förfogande som ledare. Och man har därvid hoppats mycket av vår folkskollärarekår, som här har en stor uppgift att fylla i ungdomens fortsatta fostran. Unga prästmän, från folkhögskolan utgångna elever eller andra kunna ju också vara vuxna detta ledarekall.

Föreningarnas program i arbetet för bevarande och fördjupande av kärleken till jorden har man icke velat eller kunnat lägga efter en linjal över hela landet. Det må skifta efter olika omständigheter på olika platser. Man söker emellertid att bibringa ungdomen en fördjupad hembygds-kunskap, denna samlad dels genom utflykter och vandringar i hembygdens stora naturrike, dess blomster- och skogsflora, dess berg, floder och på sjöar, vilka erbjuda ett rikt studie-

fält under ett förståndigt ledarskap, dels genom samlande av vad som till äventyrs finnes kvar av gammal hembygdkultur, visande våra förfäders liv i helg och söcken, saga och sång, vilken hembygdsforskning och samling är mycket värdefull i sådana brytningstider, som vi nu genomleva.

Man söker även driva försöksodlingar i jordbruket med olika växter och gödslingsformer, ett arbete, vilket, utfört i stor skala, är av så stor betydelse för odlingens befrämjande, men även i mindre skala, utfört av de unga, sporrar tanke och håg till studier i växtvärldens många mysterier.

Man söker även verka för nöjeslivets höjande. Tråkigheten på landsbygden har kanske urartat till ett slagord. Att den i viss man finnes är dock visst, likasom att landsbygdens nöjen kunna urarta till förråande tillställningar. Om ungdomens ledning kommer i rätta händer, kan nöjeslivet ledas därhän, att även detta blir en faktor i arbetet för hembygds kärlekens bevarande.

Man synes från socialdemokratiskt håll vilja lägga en alldeles förkastlig syn på den samlingstanke, som ligger under bildandet av jordbrukarungdomens förbund. Här får icke ligga någon annan politisk syn på frågan än den jordbrukspolitiska. Jordkärleken skall underblåsas hos alla. Icke blott bondsonen och bonddottern utan också drängen, pigan och dagakarlen, såväl som barnen till tjänstemän och befattningshavare, som finnas i jordbrukarebygd, hos alla dessa bör jordkärleken underblåsas. Vi känna alla av erfarenhet, vilken växelverkan, som där äger rum. Bondpigan såväl som skollärare-dottern bliva ofta bondhustrur. Nej, bort med politik och klasskillnad, då det gäller jorden och framtidsfolket. Låt barnen vara barn och ungdomen ungdom, föräldrarna må sedan höra till höger eller vänster i politik. Det är tids nog för ungdomen att taga ställning till de politiska dagsfrågorna, då de bliva mogna nog att frambära sin valsedel vid de politiska eller kommunala valen.

Men om nu också det mål är stort, som jordbrukarungdomens förbund vill nå, finns det då tillräckliga skäl för riksdagen att ekonomiskt stödja detsamma. På denna fråga vill jag svara: ja, det finns det verkligen. Jag har förut motionsvis och jämväl från denna plats framhållit, att det är ett statsintresse att söka bidraga till åstadkommande av samlingslokaler på landsbygden, där dylika icke utan statens medverkan kunna komma till stånd. Riksdagen har så till vida givit mig rätt, som en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i denna fråga blivit beslutad. Dessa frågor höra intimt tillsammans. De äro ett led i samma strävan att bevara folket vid jorden. Och detta är ett riks- och statsintresse.

På ett otal områden bidrager staten med ekonomiskt stöd till gagn för stadsbefolkningen. Så även på nöjeslivets område. Endast anslagen till orkestermusiken hos ett fåtal städer draga mångdubbelt större summa än detta lilla anslag till landsbygden.

Om jag sålunda icke på grund av den korta tid, som jordbrukarungdomens förbund har verkat och de små medel detsamma haft till sitt förfogande, kan döma, om det förmår fylla den uppgift, det satt

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

sig före, så tvekar jag dock icke att yrka bifall till jordbruksutskottets utlåtande. Kan förbundet, om än endast i ringa mån, medverka till att bibringa de unga på landet, icke minst den kropps- och lönarbetande ungdomen, den kärlek till sitt kall, den förståelse för förmånen att få fylla sin livsuppgift genom vården av växter och djur, den själslyftning över stoftet, som gör verksamheten till en glädjekälla, även om det ekonomiska utbytet blir ringa — ja, då är icke anslaget förgäves, då bär det riklig frukt i sinom tid.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets förslag.

Herr Sjöblom: Förra året väckte jag en motion i ämnet, men då sades, att frågan icke var utredd, i synnerhet som det gällde anslag till ett nytt ändamål. I år har Kungl. Maj:t framlagt en proposition rörande samma ämne, och herr statsrådet har nyss hemställt om bifall till densamma, och jag skall utan att uppehålla tiden längre bara beklaga, att mina partivänner i jordbruksutskottet kommit att intaga en annan ställning, än jag gjort.

Det är dock på det viset, att om man vill fortsätta med reform- och kulturarbete här i landet, duger det icke bara att anslå medel för skolor och dylika ändamål, som på sätt och vis äro ägnade att draga folket från det produktiva arbetet, utan det vill alldeles säkert till, att man får någonting, varur vi kunna taga medel för att fortsätta med att uppbygga samhället. Det är så betydelsefullt, att ett tillräckligt antal människor stanna kvar vid jordbruket ute i landets bygder, att sådana här offer från riksdagens sida, som det nu är tal om, sannerligen icke äro för stora. Det är icke länge sedan riksdagen anslag 80,000 kronor, om jag icke minns fel, som skulle utdelas till musikkårer i fem städer i Sverige, för att de skulle idka fri-luftsmusik i städernas parker och göra tillvaron mera glädjefull för de människor, som bo på dessa platser. Jag ber att få fråga, vad riksdagen egentligen gjort för att öka trevnaden för dessa tusen och åter tusen, som gå i sitt idoga arbete på avlägsna trakter ute på landsbygden.

Nu säger herr Johansson, att det från lantarbetarnas sida råder misstänksamhet mot jordbrukarungdomens förbund, och att man har att motse begäran om anslag från andra förbund, som komma att bildas, men herr statsrådet har häremot invänt, att det icke råder någon skiljaktighet i politiskt avseende mellan de olika föreningarna. Under sådana förhållanden synes det mig, som om inget särskilt slag av ungdom skulle draga nytta av detta anslag utan att allt slags ungdom på landsbygden skulle kunna samverka för att få bästa möjliga utbyte av detsamma. För min del har jag den uppfattningen, att jag bör så långt jag kan med min ringa kraft bidra till att öka trevnaden för de samhällsgrupper, som utföra det tyngsta arbetet, det produktiva arbetet; det är dock till sist deras arbete, som utgör grunden för allt annat arbete i samhället. Det duger icke bara att resonera som herr Johansson, att vi först böra se, vad verkan det har, som vi redan gjort för folkbildningen. Kammaren torde veta,

att folkbildningsarbetet av naturliga skäl är lagt på det viset, att det träffar de personer, som ha flyttat från landsbygden in till tätare befolkade platser. Det är mycket svårt att i en avlägsen landskommun få föreläsningar, därför att det i allmänhet ställer sig så dyrt och resorna äro obekväma.

Här är det några personer ur skilda läger, som av rent intresse, ja, av hänförelse för saken ha försökt nå dessa längst bort boende människor med något, som kunde tillfredsställa deras behov av vetande och även göra tillvaron litet mera behaglig, och då synes det mig, som om riksdagen hade alla skäl att bifalla det förslag, som här föreligger och till vilket, herr talman, jag ber att få yrka bifall.

Med herr Sjöblom förenade sig herrar *Westman*, *Andersson* i *Eliantorp*, *Johansson* i *Olstorp* och *Rehn*.

Herr S ä v s t r ö m: Herr vice talman! Det är ingalunda av någon motvilja mot ungdomen på landsbygden eller jordbrukarungdomens förbund, som jag anslutit mig till reservanternas yrkande om avslag på utskottets förslag. Principiellt har jag ingenting emot, att en organisation, som arbetar för goda syften, också får anslag av riksdagen. Men jag tycker, att man i detta fall går något egendomligt till väga. Detta är en organisation, som icke räknar mer än något över 3,000 medlemmar, och den har av Kongl. Maj:t begärt att få ett anslag på 25,000 kronor. Så prutas detta av departementschefen ned till 15,000 kronor. Jag vill fråga: varthän skall det leda, om vi utan vidare gå med på att bevilja anslag på detta sätt?

Jag tillhör en organisation, som räknar över 30,000 medlemmer; vi få ett anslag av staten på 3,000 kronor — det kommer att höjas nästa år till 4,500 kronor. Den organisationen är icke densamma som den här, säger man, men den arbetar, även den, för ideella syften. Och jag förstår, att man inom den organisationen kommer att säga, att om riksdagen är villig att bevilja 15,000 kronor till en organisation så liten som den här ifrågavarande, så böra vi också hava större anslag, än vi hittills haft. Om det förhåller sig så, som herr Johansson i Uppmälby lät framskymta, nämligen, att han hos lantarbetarna anser den organisation, som här är i fråga, vara litet miss-tänkt, så att lantarbetarnas barn icke gärna vilja ansluta sig till densamma utan kanhända bilda en egen ny organisation, och denna nya lantarbetarnas organisation nästa vinter också kommer och begär anslag, vad skola vi då säga, skola vi då bevilja det?

Det är med hänsyn just till konsekvenser av detta slag, som jag för min del icke kan vara med om att biträda det förslag, som här föreligger. Det hade varit bättre, tycker jag om statsutskottet hade fått behandla ett sådant här ärende och bedöma denna organisation i förhållande till andra liknande organisationer och de anslag, som utbetalas till dessa.

Det är på dessa grunder, herr vice talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

Herr Welin: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få säga några ord för att tillstyrka det anslag, som här ifrågasatts.

Det är utom allt tvivel, att den flykt från landsbygden, varom det talas dels i allmänhet och dels nu särskilt i den framställning, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag, att denna flykt från landsbygden är synnerligen ödesdiger för det näringsfång, som dock är landets viktigaste näringsfång, det näringsfång, som ger de flesta bröd, och som vi dock i alla fall ha i närmaste hand att lita till, då vi råka ut för några svårigheter. Jag kan icke finna annat, än att det är ett alldeles särskilt samhällsintresse att uppmuntra jordbruket och bidraga till det, som i allmänhet taget kan kvarhålla folket vid landsbygden. Nu har ju statsverket många gånger givit jordbruket sitt understöd i form av direkta anslag till en hel del åtgärder, och detta är naturligtvis av synnerligen stor betydelse för att ekonomiskt kunna driva jordbruket. Men det är icke endast det rena jordbruket som sådant, som man har att taga hänsyn till, utan också folket självt och den trevnad, som det kan ha i sitt yrke och ute på landet. Man måste taga hänsyn till alla dessa nya sociala förhållanden, som ingripa och som göra, att folket ute på landet känner en viss tomhet, en vantrevnad, då den tänker på allt detta, som erbjudes i städerna och över huvud taget i de större samhällena. Den förste ärade talaren förringade betydelsen av denna sugning från jordbruket till städerna och menade, att detta var huvudsakligen en ekonomisk fråga. Jag håller visserligen med honom att det huvudsakligen är en ekonomisk fråga, men man får under inga förhållanden förringa betydelsen av att även den mera sociala sidan av saken, att trevnadssidan också har sin stora betydelse. Det torde för övrigt vara alldeles uppenbart, att så är förhållandet. Och då måste man också se till, vad man kan göra för att bidraga till att öka trevnaden på landsbygden. En förening, som nu har tagit detta till sin särskilda uppgift, är jordbrukarungdomens förbund, som bildats för ett par år sedan. Det har, såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition, sidan 4, till uppgift att sammanföra de unga till lokalföreningar, inom vilka de av lämpliga ledare dels bibringas en fördjupad hembygds-kunskap, förvärvat under studier och strövtåg i hembygden, dels och framför allt intresseras för självverksamhet i allt sådant, som står i samband med jordbruket och lantlivet. Verksamheten skall hava såväl praktisk som ideell läggning och anpassas efter ortsförhållandena. Den är avsedd att läggas möjligast fritt och riktar sig till landsbygden med maningen: »Känn dig själv», och den vill lära landsbygdens ungdom och indirekt även dess övriga befolkning att uppskatta och tillvarataga allt det goda, som landet har att bjuda jämfört med staden.

Herr Anderson i Knapasjö har på ett mycket vackert sätt framhållit just den mera ideella sidan av saken. Det är härvid en särskild omständighet, som jag skulle vilja trycka på, nämligen förbundets strävan att väcka ungdomens kärlek just till den bygd, där den verkar. Det är en sak, som man mer och mer på senare tid börjat fästa sin uppmärksamhet vid, nämligen hembygds-kunskapen såsom ett me-

del till att öka hembygdskärleken. Jag nödgas vid denna punkt litet grand polemisera mot herr Fabian Månsson, som i lördags talade på ett helt annat sätt och sökte föringa hembygdskänslan. Det var då frågan var före om bildningssträvandena, att tillgodose folkbildningen. Då sökte herr Månsson framhålla, hurusom de olika föreningarna och förbunden, föreläsningssällskapen m. fl., icke så mycket skulle rikta in sin uppmärksamhet på att väcka intresse för bygden som fastner för det mera internationella. Jag minnes nu icke, hur orden föllö sig, men detta var i alla fall innehållet i hans yttrande i den punkten. För mig står frågan så, att det framför allt gäller att väcka intresset just för själva bygden. I det fallet tror jag, att det är riktigt, att vi i första rummet äro sockenpatrioter. Vi äro i allmänhet taget så pass begränsade till vår begåvning och våra möjligheter att utträta något, så att jag tror, att om vi rikta in oss på det lilla arbetsfält, där vi äro satta att verka, kunna vi utträta mest. Sedermera kunna vi, i den mån vi ha förmåga att famna längre, rikta vår verksamhet till länet, riket, ja, varför icke långt ut i världen. Men vi få naturligtvis icke göra så — jag hoppas, att ingen i det fallet missförstår mig — att man skulle stanna vid att vara sockenpatrioter. Man får ej ens stanna vid att ägna sitt intresse åt hembygden i vidare mening. Man får icke stanna enbart vid intresset för fäderneslandet. Då kan man bli vad man kallar chauvinist. I den mån man har förmåga och möjligheter, gäller det att mer och mer vidga sitt intresse och sin verksamhet. Och ju mer man är en Ivar Vidfamne i sina möjligheter, dess längre kan man gå i den vägen.

För att återkomma till ämnet för dagen, är det så, att jordbrukarungdomens förbund vill väcka denna hembygdskänsla, lära de unga att känna bygden och dess utvecklingsmöjligheter, väcka kärlek till de näringsfång, främst då jordbruket, som idkas inom det område, där den är satt att verka. Jag tror, att just denna strävan hos förbundet att lägga an på hembygdskunskapen är en mycket viktig sida av saken, som gör, att de unga få större förmåga och intresse av att ägna sin kraft åt arbetet i bygden och sålunda icke få samma lust att lämna denna och giva sig ut i världen till städer, stations samhällen och kanske främmande länder.

En sak, som är av synnerligen stor vikt att taga i beaktande vid denna frågas skärskådande, är, såsom också framhållits av herr Sjöblom, att det göres ganska litet för landsbygden, under det att det göres ofantligt mycket för städerna. Jag behöver endast påpeka, huru till exempel de flesta högre skolor ligga i städerna, hur det lämnas statsanslag till muséer, teatrar, bibliotek, arkiv, musik i parkerna och mycket annat. Det är självklart, att den, som har en ideell läggning, och för övrigt har lust och sinne för detta, som kan liva upp, att denne skall känna sig dragen till städerna, där det finnes alla möjligheter för studier, andlig utveckling och förströelse, detta till stor del direkt understött av staten. När staten på det sättet i stor utsträckning understöder kultursträvandena och — jag kan även säga — nöjeslivet i städerna, då är det inte för mycket,

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.

(Forts.)

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

att staten direkt gör något, som kan bidraga till att öka trevnaden på landsbygden. Nu är min bestämda övertygelse, så långt jag känner jordbrukarungdomens förbund, att det skall i hög grad kunna bidra till att öka trevnaden på landsbygden, att stärka kärleken till den bygd, i vilken de unga verka, och därmed giva större möjlighet att kvarhålla dem vid bygden. Jag skulle till sist vilja göra några invändningar mot det, som anfördes särskilt av den förste ärade talaren, då han förklarade, att han är emot principen, att staten lämna understöd till föreningar. Jag tror, att om vi gå igenom statsverkspropositionen, skola vi finna, att där finnas mångfaldiga poster, som gå till föreningar. Jag vill endast som exempel påpeka alla dessa anslag till nykterhetssällskap, föreläsningsföreningar, de redan nämnda musikföreningarna o. s. v. Det skälet är sålunda icke hållbart.

Herr Johansson i Uppmälby nämnde, att det icke förekommer några ledamotsavgifter. Jag får säga, att i den punkten är det verkligen litet dunkelt i framställningen om föreningen, men i den tablå, till vilken herr Johansson själv hänvisade, talas det dock om årsavgifter bland inkomsterna. Det talas om årsavgifter och understöd av medlemmar 5,700 kronor». Där måtte finnas årsavgifter, även om föredragande statsrådet av någon anledning — jag vet icke vilken — kommit att fälla det yttrandet, att det icke skulle förekomma några avgifter.

Beträffande det misstroende, som herr Johansson i Uppmälby angav ha yppats gent emot detta förbund, vill jag säga, att det skulle vara beklagligt, om ett sådant misstroende skulle ha yppats. Men jag får säga, att om detta misstroende skulle leda därhän, att det bleve ett annat förbund, som verkade i alldeles samma syfte, av jordbruksarbetare, så skulle jag för min del gärna vara med om att bevilja anslag till detta förbund.

Herr vice talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr Larsson i Kroken.

Herr Månsson i Hagaström: Egentligen bör den, som känner min uppfattning i sådana här understödsfrågor, på förhand veta, vad jag kommer att säga, och det är bara det, att jag icke kan vara med om att gå med på den här historien. Icke för summans skull, därför att 15.000 kronor mer eller mindre är som att spotta i Norrström — det spelar icke någon roll — utan därför att dessa 15.000 kronor skulle enligt min uppfattning skapa för minst 1 1/2 miljoner kronor skada bland de led, bland de människor, som skulle taga mot detta understöd.

Det här förbundet är icke att jämföra med arbetarnas bildningsförbund, utan detta förbund är närmast att jämföra med den socialdemokratiska ungdomsrörelsen, för den händelse man från detta håll skulle komma och begära understöd efter medlemsantal. Det bleve för dessa sistnämnda ungefär 20 gånger så mycket eller om-

kring 300,000 kronor. Tror verkligen någon människa, att jag eller någon av mina kamrater, som tillhöra detta parti, och som ha att göra med denna ungdomsrörelse, skulle vilja ge ett enda öre av statsmedel till denna rörelse? Nej, jag försäkrar nej. Ty om icke denna ungdom kan själv uppehålla sin bildnings- och nöjesverksamhet, huru skall den då kunna sköta sig själv, när det gäller allvarligare ting? Och vår häpnad var oerhörd, när vi hörde, att det var fråga om att understödja en bildnings- och nöjesverksamhet, startad av ett litet förbund med omkring 1,000 medlemmar, som pretenderade att få använda en tredjedel av dessa medel till inrättande av en byrå i Stockholm. Jag tror icke, att jag överdriver, om jag säger, att vad socialdemokratiska ungdomsförbundet beträffar, närmare 150,000 medlemmar, män och kvinnor, gått igenom detta förbund under de år, det existerat. Visserligen vill jag icke säga, att dess agitation och verksamhet i allmänhet har mitt gillande. Jag klandrar och har klandrat detsamma. Men jag kan dock som startare av denna rörelse vitsorda, att sedan vi i Malmö togo initiativet till densamma, det är en enorm skillnad mellan den svenska arbetarengdomen nu och samma ungdom, innan detta förbund kom till. Och jag vet också vilken skillnad det är på många håll bland medlemmar av arbetarklassen, mellan dem, som varit och dem som icke varit medlemmar av denna rörelse. Jag vill icke säga, att alla, som gått igenom detta förbund, äro utmärkt folk, men jag vill säga, att en mycket stor procent av denna kammars arbetarrepresentanter gått igenom detta förbund. Och i trots av denna storartade verksamhet, som under 17 eller 18 år utvecklats på detta område, har man aldrig kommit på den idén att begära och taga emot något allmänt understöd för sin verksamhet.

Om de medel, som här begärts, beviljades, så är det att antaga, att det socialdemokratiska ungdomsförbundet, som är mycket större, komme att kräva motsvarande understöd för sin verksamhet. Om så skulle inträffa, kommer jag bestämt att så mycket jag kan kämpa mot varje försök att erhålla ett sådant understöd. Men lika mycket är jag motståndare till att man lämnar understöd till här ifrågasvarande ändamål. Jag begriper icke, hur man i Kungl. Maj:ts kansli kunnat komma på den tanken att framlägga en sådan proposition som denna, som är så huvudlös och meningslös, att maken till proposition har jag aldrig sett här i riksdagen.

Nu kan man väl icke påstå, att detta förbund kan jämföras med arbetarnas bildningsförbund. Det kan det alldeles icke. Det är ingenting, som hindrar dessa ungdomar att liksom andra ungdomar bilda studiecirklar eller ansluta sig till arbetarnas bildningsförbund, vilket skulle medföra stora fördelar. Och tycker man, att namnet arbetarnas bildningsförbund är olämpligt, så kan man ju taga bort ordet »arbetarnas» och kort och gott använda benämningen »bildningsförbundet». Det borde kunna bli en anslutning till ett sådant förbund, och det skulle kunna omorganiseras, så att det kunde bli en centralorganisation för studieverksamheten.

Vi ha för en sådan nöjesverksamhet som t. ex. skytteverksam-

*Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)*

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

heten hunnit att giva ut miljoner på miljoner under årtionden. Skulle man nu börja med att giva en liten klick ungdomar detta understöd av ungefär 15 kronor på var och en, så anser jag, att detta skulle vara fullständigt meningslöst. Man kan här icke anföra några som helst ursäkter. Tanken är fullständigt grotesk, att ungdomar skulle för sin nöjesverksamhet — ty här kan det icke bliva fråga om något annat än nöjesverksamhet, även om den skulle förenas med diskussioner — erhålla ett sådant understöd.

Jag har här ett brev från en kirurg. Han säger, att läkarevetenskapen, kirurgien och en hel del undersökningar, som behövas inom den medicinska vetenskapen, lida av brist på medel. Och så länge läkarvetenskapen för sin forskning icke erhåller allt som den kan behöva, anser jag, att vi icke ha råd att understödja en nöjesverksamhet sådan som denna — det kunna vi väl komma överens om.

Herr Carlson i Alfhöjd: Herr talman! Jag har icke kunnat underlåta att säga några ord vid behandlingen av föreliggande utlåtande.

Det har ju av herr Johansson i Uppmälby anförts, att riksdagen bör framför allt tänka på de konsekvenser, som kunna komma att uppstå genom ett bifall till föreliggande förslag. Det är med hänsyn till dessa konsekvenser, som jag vill erinra om att när vi tör något år sedan i denna kammare behandlade en motion, som gick ut på, att tjänare, drängar och pigor, som varit i tjänst en längre tid hos resp. arbetsgivare, skulle erhålla en viss premie, en premie, som var avsedd som en liten uppmuntran, men som också var avsedd att fästa denna arbetskraft vid landsbygden, då framhölls det med styrka av dem, som voro motståndare till den föreliggande motionen, att vi också borde tänka på konsekvenserna, ty skulle riksdagen bifallit vad som då föreslogs, så kunde ju med rätta samma anspråk framställts från arbetsgivare inom industrien, då det gällde deras arbetspersonal. Riksdagen vågade vid det tillfället icke gå med på ett bifall till vad som då framställdes, som ju också ytterst skulle avse att knyta arbetskraft till landsbygden.

Vidare vill jag erinra om, när vi behandlade en så viktig sak som statsunderstöd till fiskerinäringen. Fiskarebefolkningen befann sig i en särskilt prekär situation, men riksdagen vågade icke gå fiskerinäringen till mötes beträffande dessa önskemål till följd av de konsekvenser, som skulle uppstå genom ett dylikt beslut.

Jag vill för min del säga, att när det nu yrkas ett anslag på 15.000 kronor, så är naturligtvis detta, som herr Månsson säger, en spottstyver. Och vad skulle man för denna summa kunna åstadkomma i Sveriges land i syfte att kunna bereda speciellt jordbrukarungdomen större förströelser och nöjen, så att den kunde stanna kvar på landsbygden? Jag känner icke tillräckligt förhållandena i våra kommuner, men jag vet, att i de allra flesta landskommuner finnes ett betydande inslag av industriarbetare. Inom de allra flesta församlingarna finnes det en stor massa sådana industriarbetare, och

jag undrar om dessa tusentals och tiotusentals industriarbetare, som finnas ute på landsbygden, ha ett dugg trevligare än jordbruksarbetarna. Eller varför skulle även dessa människor vantrivas? Anser man alltså skäl föreligga att bevilja detta anslag till jordbrukarungdomens förbund för att bereda densamma förströelser och större trevnad, så anser jag, att det förefinnes precis samma skäl att bevilja en sådan förmån till dessa tiotusentals industriarbetare, ty dessa leva i precis samma omständigheter som jordbruksarbetarna.

Man talar ständigt om tråkigheten på landsbygden. Jag vill för min del säga, att jag vistades i städer till dess jag fyllt 17 år men sedan mycket i landsbygden, till att börja med i en sådan karg trakt som Bohuslän, där jag vistades i 20 år. Och jag får säga, att i den dag som är långtar jag till landsbygden, trots det att jag under en lång tid befunnit mig i en av de mest karga trakter i vårt land. Jag tror, att naturen har så mycket stort i sig, att den, som har aldrig så litet sinne för densamma, kan trivas också på landsbygden. Och detta gör, att 10,000-tals för att icke säga 100,000-tals arbetare, som nödgas vistas i städerna, kanske icke skulle önska sig något bättre än att få återgå till landsbygden trots detta ständiga tal om den tristhet och tråkighet, som skulle vara till finnandes på landsbygden.

Jag vill också säga, att jag finner det litet opraktiskt, att man grupperar sig i skilda ungdomsförbund. Jag finner den synpunkten mera tilltalande, som herr Anderson i Knapasjö framhöll, nämligen att man kanske rätteligen borde ha *ett* landsbygdens ungdomsförbund, där sålunda alla ungdomar, oavsett i vilken näring de vore anställda, kunna samlas. Men under nuvarande förhållanden tror jag i likhet med herr Fabian Månsson, att här ifrågavarande ungdomsförbund nog skulle kunna reda sig utan något anslag.

Herr vice talman! På grund av de konsekvenser, som uppenbarligen skulle inträda genom att riksdagen beviljade detta anslag, tillåter jag mig hemställa om bifall till reservationen.

Herr *Hellberg* instämde häruti.

Härmed var överläggningen slutad. Herr vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 71, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)*

Ang.
statsbidrag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställen som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Omröstningen utföll med 39 ja, men 62 nej; och hade kammaren alltså avslagit såväl utskottets hemställen som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

§ 13.

Ang. lindring
av fraktkost-
naderna vid
transport av
kalk.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk m. m. ävensom två i ämnet väckta motioner; och yttrade därvid

Herr Olsson i Kollungeröd: Herr vice talman, mina herrar! Jag är ganska belåten med utskottets uttalande i denna fråga, särskilt i den senare delen, om jag också måste beklaga, att det föreslagna anslaget för lindring av kalkfrakterna blivit sänkt, fastän ju frakterna stigit. Men det är en del saker här, som jag skulle vilja säga några ord om.

Denna fråga har varit uppe flera gånger, och det har därvid bland annat gällt att vinna sådan rättelse i villkoren för erhållande av fraktlindring för jordbrukskalk, att sådan lindring skulle komma jordbrukarna tillgodo även i de fall, där de äro hänvisade till att frakta kalken på fartyg. 1918 motionerade jag i denna fråga. Då yttrade sig jordbruksutskottet mycket vänligt om syftet med motionen och anförde, att produktionskommittén hade saken om hand och möjligen skulle framkomma med förslag. Det anfördes emellertid att oöverstigliga hinder mötte för att kunna realisera denna fråga. 1919 motionerade jag igen, och då förorsakade detta en skrivelse, att lantbruksstyrelsen och järnvägsstyrelsen tillsammans med särskilda sakkunniga skulle åstadkomma en utredning. De då tillkallade sakkunniga kommo härvid till det resultatet, att fraktlindring borde lämnas för jordbrukskalk även vid fraktning på fartyg. Såväl järnvägsstyrelsen som lantbruksstyrelsen ställde sig emellertid avvisande. Järnvägsstyrelsens ståndpunkt i denna fråga kan jag ju förstå, men däremot har jag svårt att förstå att lantbruksstyrelsen, som väl skall ha att bevaka jordbrukets intressen även i de fall där vederbörande jordbruk äro belägna så, att man icke kan använda sig av järnväg för denna fraktning.

Nu har ändå jordbruksutskottet kommit till det resultatet, att det begärt en utredning, och jag hoppas att resultatet härav skall bli, att fraktlindring beredes även vid transport sjöledes. Det finnes nämligen många sådana platser i Bohuslän, särskilt de stora öarna och bland dem Orust och Tjörn, som icke kunna taga ut sitt behov av jordbrukskalk på järnväg, utan måste taga den sjöledes.

Nu vill herr departementschefen i sitt yttrande göra gällande, att sjöfrakterna skulle ställa sig billigare. Han yttrar nämligen följande: »Vad slutligen sjöfrakterna angår, ansluter jag mig till äm-

betsverkens mening, att då dessa frakter äro avsevärt lägre än järnvägsfrakterna samt att det för övrigt visar sig svårt att utforma något lämpligt statsbidragssystem för sjöfraktad kalk, förslaget till statsbidrag till dem icke bör föranleda vidare åtgärd.» Jag känner i detta fall icke till, hur det förhåller sig med avseende å kalkfrakterna på Östersjön, om dessa frakter ställa sig billigare än järnvägsfrakterna. Men däremot har jag en ganska ingående kännedom om förhållandena i Bohuslän, och jag vet, att där förhåller det sig så. Vi få nämligen på öarna Orust och Tjörn och i de delar av länet som ligga så, att man icke kan använda järnväg för transportererna från närmaste kalkbruk, Kinnekulle, utan måste taga kalken därifrån genom Göta kanal, betala en frakt, som till Orust och Tjörn och i år uppgår till 1 kr. 20 öre pr 100 kg. Kalkfrakten till Stenungsund, som ligger närmast och där man tar sin kalk från Falbygden, närmast belägna kalkbruk, utgör beräknad för 200 km. 1 kr. 17 öre, således något billigare än till öarna på fartyg. Nu är fraktlindringen till Stenungsund för 200 km. 35 öre, och här stannar det således vid en frakt för mottagaren av 82 öre, alltså en rätt avsevärd lindring. Även med de nya tariffer, som utskottet föreslagit och som jag anser fullständigt riktiga, så kommer i ungefär enahanda fördelning samma fraktbelopp för 200 km. att utgå, eller 84 öre för mottagaren och 33 öre i statsbidrag.

Jag vågar verkligen hoppas, att den utredning som nu begäres skall verkställas så skyndsamt, att denna fraktlindring för transport av jordbrukskalk även på fartyg måtte komma köparen tillgodo redan för år 1921. Och under denna förhoppning har jag endast att yrka bifall till jordbruksutskottets här avgivna förslag.

Det finns dock en insinuation, som går igenom det hela i detta fall beträffande dessa fraktlindringar, nämligen att de icke skulle komma köparen till godo utan behållas av bruken. Därvidlag hyser jag en fullständigt avvikande mening. Även om dessa fraktlindringar icke förelåge, så finge vi alldeles säkert betala fullt ut lika mycket som bruken taga. Dessa priser äro icke framkomna till följd av någon fraktlindring, utan det är dels konjunkturförhållandena, som gjort att arbetet vid bruken ställer sig så mycket dyrare, och den kol, som behöves för bränningen, har dessutom ökats, och dels är det också så, att de flesta kalkbruken i stora regioner sammansluta sig i truster, och det gör, att all konkurrens blir utesluten och att de bestämma sina priser som de behaga. Det är därför som jag menar, att det är av ganska stor vikt för att få en rationell jordbrukskötsel och för att ge jordbruksnäringen den stimulans, som den oundgängligen behöver, att staten här verkligen lämnar den hjälp, som den kan göra.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Olsson* i Berg.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Ang. lindring av fraktkostnaderna vid transport av kalk.

(Forts.)

§ 14.

Ang. anordnande av häst-avelscentra vid Ottenby m. fl. platser. Vid föredragning härpå av jordbruksutskottets utlåtande, nr 73, i anledning av väckt motion angående anordnande av hästavelscentra vid Ottenby och andra platser av landet begärdes ordet av:

Herr Andersson i Knäppinge, som anförde: Då motionären icke är närvarande och jag undertecknat motionen, skall jag be att få yttra några ord utan att framställa något yrkande. Jag är tacksam mot utskottet, därför att utskottet vid sitt ställningstagande till motionen velat, att någonting skall göras för att skyndsamt bringa det beslut i verkställighet, som blivit fattat rörande anläggningen av statsstuteriet vid Ottenby. Men jag är icke alldeles ense med utskottet i dess uppfattning angående de kallblodiga hästraserna i vårt land. Jag hyser samma åsikt som huvudmotionären, herr Osberg, att något bör göras för att även kunna i någon mån och så fort som möjligt minska nödvändigheten av import av kallblodiga avelsdjur till vårt land, och jag vill erinra, att utskottet självt ansluter sig till det uttalande, som utskottet gjorde förra året, då det instämde med stuteriöverstyrelsen däri, att Ottenby var den plats, där hästuppfödning verkligen kunde ske med fördel, och där de egenskaper hos hästen kunde frambringas, som han i huvudsak borde inneha. I sin motivering understryker utskottet vad motionärerna anförde, då de sagt, att denna egendom alldeles givet har möjlighet att lämna betydligt större avkastning än den för närvarande ger på det område, som här är ifråga, om denna möjlighet rätt tillvaratages. Jag menar, att det icke är nog med, att man där kan uppföda varmblodiga avelsdjur, som också äro en nödvändig sak, vilken jag icke på något sätt vill frångå, men det vore lika lyckligt, om, där förutsättningar här för funnes, man även kunde uppföda kallblodiga avelsdjur och sålunda ersätta importen härav i ganska stor skala. Det är min övertygelse, som jag grundar på kännedom om förhållandena, att det icke är riktigt, vad stuteriöverstyrelsen sökt påvisa, nämligen att kallblodiga hästar icke där kunna uppfödas. Det har tvärtom i kringliggande trakter visat sig, att goda kallblodiga hästar mycket väl kunna uppfödas, men det är en stor svårighet att ständigt få avelsdjur utan att det blir inblandning med släktblod. Således är det en nödvändig sak att man i rent patriotiskt syfte försöker främja hästaveln i vårt land genom att lägga an på uppfödning av inhemska häststammar, och då är det allt skäl, att regeringen tar denna sak i betraktande, när den i enlighet med utskottets därom uttalade förväntan, i den mån de för ändamålet anvisade medlen visa sig otillräckliga, gör den framställning om de ytterligare anslag, som kunna befinnas erforderliga. Jag vädjar sålunda till regeringen att understödja den uppfattning, som går igenom denna motion, vilken återkommit år från år och bäres upp av en stor mängd representanter för Sveriges lantbrukare, som sitta i riksdagen. Man bör icke fortsätta med att från utlandet införskaffa mycket dyra avelsdjur, alldenstund helt säkert bättre sådana kunna frambringas inom vårt eget land till betydligt

lägre priser. På samma gång kan man på ett bättre sätt utnyttja den statsegendom, som är för ändamålet avsedd.

Det är endast denna tankegång jag velat fästa vid protokollet, och på samma gång hemställer jag till regeringen att, då denna fråga återupptages för att bringas till sin lösning, taga hänsyn till den uppfattning, som ligger till grund för motionen. Jag skall icke ingå på detaljspörsmålen om avelscentra och hur de lämpligen böra förläggas. Huvudsaken är, såsom motionärerna påpeka, att vi skola inom landet kunna förse oss med det hästmateriel, som behövs för avelsändamål.

*Ang. anordnande av hästavelscentra vid Ottenby m. fl. platser.
(Forts.)*

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 15.

Slutligen föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av en utav herr Hage avgiven motion, nr 214, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser för inbetalning och redovisning av statsanställdas pensionsavgifter; och blev utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 16.

Herr vice talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde lördagen den 29 i denna månad ämnade besvara herr Bengtssons i Kullen interpellation angående iakttagande av sparsamhet i avseende å kommunernas utgifter för folkskoleväsendet.

§ 17.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 11 juli 1919 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

från bankoutskottet:

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa befattningshavare hos hushållningssällskapen m. fl.;

nr 242, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av §§ 4 och 12 i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.;

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående be-

redande av pensionsförbättring och pensioner åt visst marinens man-
skap;

nr 244, angående beredande av rätt till pension åt sådana än-
kor och barn efter statstjänare, som enligt nu gällande bestämmelser
ej erhålla pension;

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag
till lag angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid
postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfalls-
verk m. m.; och

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vis-
sa ändringar i gällande bestämmelser om pensionering av icke ordi-
narie personal vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vat-
tenfallsverk;

från första lagutskottet:

nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag
till lag om ändrad lydelse av 10 § i lagen om reglering av präster-
skapets avlöning den 9 december 1910; och

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag
till ny konkurslag m. m.; samt

från riksdagens kansli:

nr 201, i fråga om anordnande av statlig kontroll över de en-
skilda järnvägarnas tidtabeller m. m.; och

nr 202, i fråga om en enhetlig organisation av den svenska
socialförsäkringens olika grenar.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag
till ändrad lydelse av §§ 61 och 109 regeringsformen samt § 72
riksdagsordningen;

nr 46, i anledning av väckt motion angående omläggning av
den hittills använda proportionella valmetoden m. m.;

nr 47, i anledning av väckta motioner om lagrådets avskaf-
fande eller förändring; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till
ändrad lydelse av § 20 regeringsformen jämte en inom riksdagen
i ämnet väckt motion;

statsutskottets memorial:

nr 144, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskriv-
na kreditivsummor; och

nr 145, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om
ortstillägg till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelsen i Göteborgs
och Bohus län m. fl.;

andra lagutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av dels Kungl.

Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m. dels ock i anledning därav väckt motion;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående kommunalisering av biografväsendet; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 11, i anledning av herr Roséns inom första kammaren väckta motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om åstadkommande av praktisk och erfaren ledning och kontroll över statens järnvägars husbyggnadsarbeten; och

nr 12, i anledning av herr Roséns inom första kammaren väckta motion nr 200 angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om användande vid statens järnvägar av ved och torv som lokomotivbränsle.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Leander</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 22 maj och
» <i>Sommelius</i>	» 3 » » » 25 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5 e. m.

In fidem

Per Cronvall.